

IV OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA FOTOINTERPRETACJI PTG
KRAKÓW 24-25.X.1969 r.

Fotointerpretacja w geografii z.8

Warszawa 1970

Edward Tomaszewski

Wrocław

REJON JEZIORA GOPLA W INTERPRETACJI KOMPLEKSOWEJ

Interpretacja zdjęć lotniczych, prezentowana na naszych dotychczasowych konferencjach w ciągu ostatnich pięciu lat polegała na ujmowaniu poszczególnych zagadnień geograficznych w postaci odrębnych opracowań. Jest to wynikiem postępującej specjalizacji w dziedzinie geografii, oraz co jest może najważniejsze, trudności we wszechstronnym wykorzystaniu zdjęć przez jednego interpretatora.

Dlatego też były podejmowane prace jednotematyczne, nie wymagające konfrontacji z innymi kierunkami, dające się rozwiązać dzięki wyraźnemu obrazowi na zdjęciu lotniczym. Pracowano zasadniczo na różnych zdjęciach, wykonywanych w różnych skalach, różnymi technikami i w różnych warunkach oświetleniowych, zależnych od pory roku i od pory dnia.

Ten sposób pracy wydaje się jednak daleki od pierwotnych założeń, stanowiących hasło poprzednich Konferencji Fotointerpretacji, a mianowicie hasło interpretacji badań geograficznych oparte na wspólnych pracach interpretacyjnych. Realizacja jednak tego zamierzenia nie była prosta i łatwa, szczególnie ze względu na tech-

nicznych. Ostatecznie jednak, dzięki owocnej inicjatywie Komisji Fotointerpretacji PTG udało się dobrać takie obszary, które były przedmiotem zainteresowań wielu dyscyplin. Jednym z takich obszarów zapewniającym warunki wielokierunkowości badań był niedawno utworzony Nadgoplański Park Tysiąclecia z licznymi rezerwami przyrodniczymi. Obejmuje on łącznie z przyległym obszarem badań około 260 m². Możliwość postawienia pytania dlaczego właśnie ten rejon został wybrany jako obszar interesujący wielu specjalistów fotointerpretacji? Przyczyna kryje się w szczęśliwym zbiegu okoliczności z których najważniejszą był akt prawny, normujący powstanie Parku Narodowego. Z tym wiązały się sprawy techniczne, ułatwiające uzyskanie odpowiednich zdjęć lotniczych, umożliwienie wielokrotnego kontrolowania wyników badań w terenie, oraz istnienie stacji naukowej Uniwersytetu Toruńskiego w Siemionkach.

Do przyczyn merytorycznych należy geograficzny aspekt regionu goplańskiego, regionu rozdzielonego dawną granicą zaborów i wskutek tego słabo zbadanego. Zarówno samo jezioro Gopło jak i jego brzegi są dość trudno dostępne z punktu widzenia komunikacyjnego, co uchroniło je od zbytnej ekspansji gospodarczej człowieka, zachowując w mało zmienionym stanie bardzo zróżnicowane krajobrazy geograficzne. Ten ciekawy obszar, zupełnie nietypowy pod względem geograficznym i to zarówno fizycznym jak i ekonomicznym, stał się obiektem wielokierunkowych badań, wykraczających poza środowisko geograficzne. I tutaj należy ponownie podkreślić fakt, że dzięki koordynacyjnej działalności Komisji Fotointerpretacji Polskiego Towarzystwa Geograficznego

oznego możliwe było włączenie do współpracy trzech uniwersytetów /Wrocławskiego, Toruńskiego i Poznańskiego/, oraz Polskiej Akademii Nauk /Archeologia-Poznań/.

Ciekawe światło rzuca na historię badań nad regionem Gopła najnowsza publikacja wydana w 1969 r. z okazji Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego w Koninie. Wspomniane jest tam parokrotnie Gopło, jako jeden z ważniejszych obiektów na trasie wycieczek zjazdowych. Uderzający jest jednak fakt, że autorzy publikacji opierają się na opracowaniach ogólnych, rzadziej szczegółowych, przy czym daty tych opracowań nie należą do świeżych. Dlatego też kompleksowe potraktowanie regionu goplańskiego wydaje się być i z tego powodu na czasie.

Współpraca w ramach Komisji Fotointerpretacji PTG została oparta na dwustronnych umowach: uczelnia -PTG, w ramach których koszty związane z programem badań ponosiły poszczególne uczelnie lub PAN, natomiast koordynację prac rezerwowało PTG.

W ten sposób zapewniono szeroką współpracę interpretacyjną w dziedzinach: geomorfologii, hydrografii, osadnictwa, użycia ziemi, zagospodarowania turystycznego i archeologii.

Podstawowym materiałem interpretacyjnym były dwie serie zdjęć lotniczych: jedna z 1958 roku, druga z 1969 roku. Takie zestawienie dat zdjęć pozwalało na wyciągnięcie daleko idących wniosków z uwagi na zmiany środowiska geograficznego, jakie dokonały się w czasie dzielącym kolejne naloty.

Kameralna interpretacja stereoskopowych zdjęć regionu Gopła dała ogromną ilość nowych informacji, choć

nie mogła w pełni odpowiedzieć nie niektóre pytania, wyłaniające się podczas pracy. Pozostały one wyjaśnione do momentu zakończenia drugiego etapu pracy, a mianowicie kontroli terenowej zdjęć lotniczych. Etap ten był w wypadku rejonu Gopła o tyle potrzebny, że należało ponadto sprawdzić trafność interpretacji niektórych zjawisk geograficznych, zarejestrowanych na fotografii czarno - białej. Dotyczyło to szczególnie niektórych basenów samego jeziora Gopła, obszarów zarosniętych trzcina, oraz tych cieków wodnych, które wskutek zanieczyszczenia ściekami miały inny fototon niż normalny. Typy upraw rolnych i różnice w użytkowaniu ziemi były dość szczegółowo sprawdzane w terenie z powodu zmian zagospodarowania w stosunku do 1958 r. nowe plantacje truskawek, stare plantacje wikliny, zmiany sadownictwa itp./.

Nie wszystkie jednak kierunki kompleksowej interpretacji mogły pochwalić się osiągnięciami. W toku prac terenowych okazało się, że np. archeologowie nie uzyskali prawie żadnych wyników pozytywnych, gdyż nie można było w terenie odnaleźć obiektów zarejestrowanych na zdjęciach tylko przez fototon i zidentyfikować ich według potrzeb archeologicznych. Przyczyną była skala zdjęć 1:10 000, która wymagała od interpretatorów prowadzenia szerokiego frontu robót ziemnych, przy zupełnym braku informacji na powierzchni terenu. Dlatego też narazie nie natrafiono metodami archeologicznymi na wskazania fotointerpretacyjne. Nie jest wykluczone, że zwiększenie skali wykonywanych zdjęć umożliwi łatwiejsze odnalezienie podziemnych informacji archeologicznych, których odnalezienie stanowiłoby niemałą sensację.

Inne specjalności uzyskały dobre wyniki swej pracy. Badania nie zostały jednak zakończone i dlatego nie można jeszcze przedstawić kompletnych wyników pracy. Mają być one prezentowane na sympozjum Komisji Fotointerpretacji Międzynarodowego Towarzystwa Fotogrametrycznego w NRD w 1970 roku.

Kompleksowa interpretacja zdjęć lotniczych na terenie Goplańskiego Parku Tysiąclecia przyniosła wielostronne korzyści dla wszystkich zainteresowanych kierunków badań, ponieważ uwypukliła wzajemne powiązania poszczególnych kierunków poszukiwawczych sugerując nowe spojrzenie na zbyt może jednostronnie dotąd traktowane problemy.

E. Tomaszewski

COMPLEX PHOTOINTERPRETATION OF THE GOPŁO LAKE REGION

Summary

The article deals with the "Millenium Park" on the Gopło lake which is the terrain of many-sided studies in the field of geomorphology, hydrography, settle - ment, land use, tourism and archeology. Stereoscopic photographs of the Gopło region interpreted in camera and confronted with the terrain supplied a great amo - unt of new information. The study of this region is being continued.